

Kirándulás Zebegényben, Nagymaroson

2019. április 4.

Szervezők: Makszin Márta, Patonáné
Faragó Zsuzsa

Az Ezüstnet Egyesület 17 érdeklődő tagja látogatott el Zebegénybe és Nagymarosra. Zebegényben: Havas Boldogasszony plébániatemplomot, Országzászló-Trianoni Emlékművet, Kós Károly kilátót, Szőnyi István Emlékmúzeumot, Nagymaroson: Szent Kereszt felmagasztalása plébániatemplomot tekintettük meg.

Római katolikus plébániatemplom (1909)
tervező: Kós Károly (1883-1977) és
Jánszky Béla (1884-1945)

Dunakanyar

A Havas Boldogasszony plébániatemplom felszentelésének 100. évfordulóján megvalósul a teljes felújítás, Kós Károly megálmodta templom ékszerdobozként áll ismét Zebegény főterén. A templom újjászentelésére a centenáriumi püspöki szentmise keretében került sor (2010.08.01.) Köszönhető a nagyvonalú támogatóknak, a Kós Károly Templom Közhasznú Alapítványnak és Zebegény község lelkes lakóinak.

Kós Károly friss diplomásként jelentős megbízásokat nyer el. Az első fontosabb műve (1908): Zrumeckzy Dezsővel közösen tervezett óbudai református parókia és imaház (III. Kálvin köz 4.), ezzel egy időben tervezi a zebegényi katolikus templomot, amely egytornyos, kőlabazatos, vakolt homlokzatú épület, amelyen feltűnő a félköríves bélietes kapu. A romantika felidézése itt azon gondolat és tapasztalat építészeti megfogalmazása, hogy a román kori építészetünk sok eleme, egyszerűsége, anyaghasználat miatt a népi építészetbe beépülve élt tovább. Havas Boldogasszony plébániatemplom külső megjelenésének tömör formái a belső térben folytatódnak. A háromhajós tér árkádsorát meglepően zömök oszlopok hordozzák. Felettük összetámasztott szarufákra emlékeztető falsáv emelkedik, ahol fríz és ablaksáv kapott helyet. A romantika hagyománya él tovább a félköríves apszisban és kápolnában. A tervező épülete határozott egyéni stílust képvisel. Látjuk, hogy az építész nem törekszik szimmetriára, szívesen használja a természetes anyagokat.

Kós Károly a „Fiatalok” csoportjának azon tagja, aki végig ragaszkodott az indulásakor megfogalmazott alapelvekhez. Új szemléletű építészeti világa a szecesszióból indult ki, amely felszabadította az építészetet a historizmus történelmi stílusokat idéző kényszere alól. Ehhez hozzáadódott a magyar népi építészet logikája, szerkesztési elve és anyaghasználat. Az összefogó alapelv John Ruskin és William Morris esztétikája, amelyben megfogalmazódott a művészi tervezés minden tárgyra való kiterjesztése, és az épület használójának igényeihez való alakítása. Kós Károly jó érzékkel tudott mindezen elvek és célok között szintézist teremteni úgy, hogy közben egyéni és nemzeti karakterű építészetet teremtett.

Homlokzaton: Gloria in excelsis Deo-Dicsőség a magasságban Istenek
(őskeresztény himnusz)

A mai, a táj panorámájába páratlanul simuló, műemlék jellegű (1965) templomot Kós Károly és Jánszky Béla tervezték, erdélyi népi elemeket is felhasználva. A belső díszítés Körösfői Kriesch Aladár festőművész és tanítványai munkája. A tudatos templomtervezés által előállt hatalmas szabad felületeket freskók, secco-k, növényi ornamentikák és figurális alkotások serege borítja be. Csupán a páros, faragott gerendák által alátámasztott mennyezet mezői maradtak szabadon, ezeket ornamentális festés keretezi. A freskók fölötti ablakok és a mennyezet közötti mezőben szimbólumok, dombon álló kereszt, pápai tiara és Szent Péter kulcsai, hármasként álló keresztrel és stilizált virágok láthatók. Az egyedi megjelenésű templom tere meglepi a betérőt. Noha, a templomot Szűz Mária tiszteletére építették, a falfestményeken csak a figyelmes szemlélő veszi észre Szűz Mária palástos, Anjou-koronás alakját, amint I. Nagy Konstantin hatalmi jelvényeit tartó rómaiak, páncélt és sisakot viselő harcosok, angyalok és a hódoló nép karéjában áll.

A templomot ismertető előadás magyarázatot ad a templom elnevezésére, részletezi az építés körülményeit, a freskósorozat témáját.

A meredek oldalú Kálváriahegy (Kálváriadomb, vagy Kopaszhegy) egyike Zebegény fölötti hegyeknek, a falu központi részéhez a legközelebbi. A vasútállomástól 10 perces sétával közelíthető meg, ez a Remetekereszt-bérc alacsony nyúlványa, hossza: 250 m, legnagyobb szélessége: 40 m, a tengerszint feletti magassága: 170 m. Tetején áll az Országzászló, Trianoni Emlékmű, amit a 80. évfordulóra állítottak fel (2000.06.04.) Csóka Árpád tervei alapján.

Szőnyi István (1894-1960) tanulmányait Ferenczy Károly (1862-1917), a nagybányai művésztelep első nemzedékének kiemelkedő képviselője, a magyarországi impresszionizmus legjobb mestere mellett kezdte, majd a háború után Réti István (1872-1945), a nagybányai művésztelep egyik alapítója, művészettörténésznél folytatta. 1920-ban rendezte meg első kiállítását az Ernst Múzeumban. Kiállításának átütő sikere volt, a Szinyei Társaság tagjává választotta, nagydíjjal tüntette ki. 1924-ben rendezte második gyűjteményes kiállítását.

Korai műveiben az expresszív drámaiságot és atmoszferikus plein air festés egységét kereste. A műveivel igen erősen hatott kortársaira, számos alkotó indult az ő nyomában. Zebegényben telepedett le (1924), a nagybányai tradíció továbbfejlesztéséből alakította ki sajátos művészi formanyelvét, amelyet a napfényjárta színek, lágy tónusok és passzív, meditatív líra jellemeznek. Festői stílusa a két világháború közti ún. posztnagybányai festőstílus jellegzetes terméke. Szemlélete, lírai érzékenysége révén a kor egyik harmonikus életművét alkotta meg. Zebegényben a falu népét és a Duna-kanyar varázsos szépségét jelenítette meg kompozícióin. Eladó a borjú (1922), Zebegényi este (1928), Zebegényi temetés (1928), Anyám (1930), Este (1934), Udvaron (1935), Hazafelé (1938) c. művei a temperatechnikával festett sorozat jellegzetes termékei.

Az 1930-as évek végén barátaival, Bernáth Aurél (1895-1982) és Berény Róbert (1887-1953) festőkkel megalapította a Gresham baráti asztaltársaságot. Művészetét több ízben jutalmazták különféle díjjal: Ferenc József jubileumi díj (1930), állami kis arany érem (1933), állami nagy aranyérem és Bécs város nagydíja (1939). Az 1940-es években egyházi megbízatásokat is kapott. Győrtött az új-nándorvárosi templom freskóit festette. Elkészült a Kerti pad (1943), a Kútnál (1945) c. temperaképe. Plein air képei sorát a Krumpliszedők (1950), Fuvaros (1951), Malomudvar (1952) c. képeivel folytatta, de emellett nagyobb monumentális feladatokat is vállalt. Élete utolsó nagyszabású munkája a csepeli posta secco faliképe (1955-1956). A Képzőművészeti Főiskola tanára volt (1938-1960). Számos fiatal művész követte sajátos stílusát. Zebegényben volt műtermében emlékmúzeumot rendeztek be (1967).

Szőnyi István Emlékmúzeum
Zebegény, Bartók József út 7.

Az emlékmúzeumban megnézzük Kollányi Ágoston (1913-1988): Szőnyi István művészete, Zebegény c. rövidfilmet, a film bemutatja Leány a kútnál c. festmény születését (modell utáni festési vázlat a szabadban, majd elkészül a végleges műtermi változat). Farkas Ferenc zenéje és narráció mellett részesei lehetünk az alkotási folyamatnak. Az alkotás fázisait, a festési technikát (tojástempera) látjuk, megtudjuk, hogy a művész érdeklődik a kémia iránt, a festékeit maga keveri, ért a famegmunkáláshoz, képei munkakeretét és díszkeretét maga készíti.

Fiúfej szénrajz és ebből készült rézkarc alkotási technikai folyamatát is bemutatja a film. Szőnyi István a XX. századi magyar festészet kiemelkedő alakja, Zebegény művésze. Művészete itt teljesedett ki, festészetét a varázsos szépségű táj, a faluban élő emberek ihlették. Műveiben költészetté emelte a hétköznapiakat.

Műterem

Egykori lakóháza és műterme ma, emlékmúzeum. A ház nemcsak a hagyományos értelemben vett múzeum, hanem több annál. Az alapítók célja az volt, hogy hűen őrizték meg és mutassák be a Szőnyi műveket, azt a miliőt, azt a környezetet, ahol a művek születtek. Így a múzeumlátogatóknak abban a ritka élményben lehet részük, hogy beléphetnek egy már nem létező világba, megismerhetik a műhely, a műterem relikviáit, átérezhetik a hely szellemét. Abban a térben láthatják a képeket, ahol azok megszülettek.

Nappaliban Asztal körül, Fázó kislány, Öreg részvész, Kerti pad Sarokszobában zsiráfzongora c. képek

A múzeum állandó kiállításán a mester minden alkotói korszakából látható egy-egy jelentős festmény, olyan remekművek, mint: a Kerti pad, a Reggel, az Este Zebegényben, vagy A falu ősszel. Időszaki tárlatokon tekinthetők meg több 1000 darabból álló grafikai életművének legszebb darabjai, a kiállítás sorozat címe: Egy raktár rejtett kincsei. Tanítványainak, pályatársainak munkáit a Tisztelet a Mesternek és A zebegényi művészkolónia sorozatok keretében ismerhetik meg a látogatók.

A Szőnyi István Emlékmúzeum fenntartója: Zebegény Község Önkormányzata (2017.01.01.).

A honlap fenntartója a Szőnyi István Alapítvány.

A tárlatvezető elmondja: Szőnyi István 1924-ben költözött Zebegénybe, amikor feleségül vette Bartóky Melindát, akinek apjáié volt a zebegényi ház és a magyar szoba bútorai. Az 1930-as évektől Budapesten is tartottak fenn lakást, de a nyarakat a Duna-kanyarban töltötték. Amikor a háború után a pesti lakásba kényszertársbérlelőket helyeztek, végleg Zebegénybe költöztek. Szőnyi István innen járt be tanítani a főiskolára. A kiállítás kurátora: Köpöczi Rózsa művészettörténész nyilatkozata alapján tudható, a festő nem száműzetésként élte meg a zebegényi éveket, művészetét ösztönözte a táj, a zebegényi emberek, a vidéki élet, melyből ihletét vette, olyannyira, hogy Rómában sem tudott hosszabb ideig maradni, amikor megkapta a Római Magyar Akadémia ösztöndíját (1929). A házban a festő özvegyének bekövetkezett halála után alakítottak ki emlékmúzeumot (1967), miután az örökös, a művész lánya erre a célra az államnak adományozta az épületet és a hagyaték jelentős részét.

Ebéd után vonatra szálltunk, hogy megnézzük Nagymaros műemlék templomát.

Szent Kereszt felmagasztalása nagymarosi templom gótikus csillagboltozata

A kirándulás jól sikerült, tavaszi napos idő, sok látnivaló, maradandó élmény.

Az élményt lejegyezte: Győrfiné Dr. Buzási Anna, a krónikás